

KÜRESELLEŞME VE GOKAP COĞRAFYASINDA

GERİLEYEN KADIN HAKLARI

Giriş:

Küreselleşme insan haklarına saygıyı devletlerin iç sorunu olmaktan çıkarmış ve küresel toplumun ilgi alanına sokmuştur. Bu çerçevede küresel toplumun, Birleşmiş Milletler ve uluslararası insan hakları örgütleri aracılığı ile, ulus-devletlerin iç işlerine, özellikle insani amaçlarla müdahale edebileceği fikri kabul görmektedir.

İnsan hakları sorunlarına müdahale edilen ülkeler arasında , enerji kaynaklarının iştah kabarttığı Orta Doğu ve Kuzey Afrika coğrafyası ülkeleri dikkat çekmektedir. Bu coğrafyada insan hakları ve demokrasi için müdahale ve GOKAP (Genişletilmiş Orta Doğu ve Kuzey Afrika Projesi) sürecinin, 2004 Mart'ında yayınlanan İskenderiye Deklarasyonu – Alexandria Statement (Arap Reform Konusu : Vizyon ve Uygulama – Nihai Karar belgesi) ve 2004 Haziran'ında yayınlanan Sea Island (G8 Reform Destek Planı) belgeleri ile başladığını ve kayıtlara geçtiğini görüyoruz.

Demokrasi adına ülkelerin iç işlerine müdahale etmenin insan hakları için doğru eylem olduğu öne sürülmektedir ama sonuçlar tartışmaya açıktır. Bu çalışmada, demokrasi getirmek için müdahale edilen ülkelerin geldikleri durum ve özellikle kadınlarının kaybettiği haklar ve mağduriyetleri incelenecektir.

Demokrasiyi Derinleştirmek:

İskenderiye Deklarasyonu'nu okuduğumuzda Arap dünyasının siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel konuları içeren acil reform ihtiyacı içinde olduklarını beyan ettikleri sonucu çıkarılmaktadır. Bu reformların içinde özgürlükleri serbest bırakma başlığı altında, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Anlaşması, Uluslararası İktisadi, Sosyal ve Kültürel Haklar Anlaşması, Kadın Haklarına karşı bütün ayrımcılık çeşitlerini fesheden uluslararası tüm kadın hakları anlaşmaları, Uluslararası Çocuk Hakları Anlaşması ve benzeri uluslararası anlaşmaları imzalamamış olan Arap ülkelerinin anılan anlaşmaları imzalaması gerektiği belirtilmektedir. İskenderiye Deklarasyonu'nda Kadınlara Yönelik öneriler içinde :

- 1- İşsizlik sorunun çözümü için, kadınlar için özel önlem sağlamak suretiyle, mikro ve küçük işletmelere finansman programları geliştirmek,
- 2- Kadınların ulusal iş gücüne katılımını teşvik etmek ve onların tecrübe ve niteliklerinden yararlanmak,
- 3- Cehaleti (özellikle kadınlar arasındaki) önümüzdeki on yıl içinde yok etmek,

örnekleri dikkat çekmektedir.

- İskenderiye Deklarasyonu'nu da referans olarak alan Sea Island belgesi incelendiğinde, G-8 ülkeleri GOKAP coğrafyasındaki ülkelere taahhütlerde bulunmaktadır: Bu taahhütlerden bazıları :
- Yerel toplulukların okul ve eğitim merkezlerine ulaşabilmelerine yardımcı olmak suretiyle, kız çocukları ve kadınlar için eğitim fırsatlarını iyileştirip yaygınlaştırmak ,
- Genç ve özellikle kadın girişimcilerin iş olanaklarını geliştirmelerine yardım etmek için iş, girişimcilik ve mesleki eğitim programlarını desteklemek,
- Bölgede siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında kadının katılımını artırma ve kadının haklarını ve toplum içindeki konumlarını güçlendirme çabalarına destek sağlamak. Bunun için seçimlere katılacak veya sivil toplum örgütleri kurup idare edecek kadınlara eğitim desteği sağlamak ve G-8 ülkelerinde ve bölgede lider konumundaki kadınlarla bir araya getirmek.
- Temsili G-8 aktiviteleri olarak:
 - i- İtalya'nın Afganistan ve Yemen'de seçim süreçlerine teknik yardım ve destek sunması,
 - ii- Kanada'nın kadın ve genç kızların istihdama tam katılımı ve temel eğitimi konularında çalışan Mısırlı örgütleri desteklemesi,
 - iii- Fransa'nın kadınların topluma katılımını sağlama ve hakları konusunda bilinçlendirme çabalarını güçlendirmek için Fas, Cezayir, Tunus, Ürdün, Filistin bölgesi ve Lübnan'daki kadın haklarının gelişimini BM Kadın Geliştirme Fonu (UNIFEM) ile işbirliği içinde desteklemesi,
 - iv- Almanya'nın Ürdün, Fas ve Yemen'de kadının mesleki fırsatlara erişimini ve kamu hayatına katılımını arttırarak cinsiyet eşitliği çabalarını desteklemesi,
 - v- Japonya'nın Ürdün, Mısır ve Filistin bölgelerinde kadına toplumdaki lider rollerini güçlendirmeleri için destek sağlaması,
 - vi- Birleşik Devletler'in, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Körfez Bölgesinde siyasal beceri eğitimi veren ve seçim politikasına girmek isteyen kadınlara yardım eden bölgesel kadın seferberlik okullarına fon sağlaması,
 - vii- Avrupa Birliği'nin, Arap Kadın Örgütü ve Ürdün Kadın Sendikasını desteklemesi,

- viii- Kanada'nın Filistin Bölgesinde, Filistinli kadınlara ekonomik durumlarını iyileştirmeleri için mesleki ve geniş çaplı teknik eğitim olanakları sağlayan gelişim merkezlerine destek vermesi,
- ix- Birleşik Devletler'in, genç girişimcileri cesaretlendiren öğrenci meclislerine destek sağlaması , Arap kadınlarına yönelik mesleki stajyerlik programını yürütmesi ve üst ve orta düzey yöneticilere Bahreyn, Mısır, Umman, Lübnan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Suudi Arabistan, Kuveyt ve Fas'da seminerler düzenlemesi,

örnek verilebilir.

İskenderiye Deklarasyonu'nda Arap dünyasının reform konularının gerekliliğini hevesle dile getirdikleri ve Batının G-8 zirvesinde Sea Island Reform Destek Planı'nda Levant için kulağa hoş gelen demokrasi önerileri geliştirdikleri ve demokratikleşmeleri için müdahale ettikleri ülkelerin günümüzde geldikleri durum ise tarihi bir ironi oluşturmaktadır.

GOKAP (GENİŞLETİLMİŞ ORTADOĞU VE KUZEY AFRİKA PROJESİ) Coğrafyasında İnsan Hakları Durumu ve Kadınların Demokratik Kayıpları :

Amerika'nın Irak'a müdahale ettiği 2003 yılından , ülkeden çekildiği 18 Aralık 2011 tarihine kadar üç milyon Irak'lı ölmüştür. Irak'ta dul kadın sayısı 1 milyon olarak tahmin edilmektedir. Bu kadınlar çok zor koşullarda yaşamaktadır. Devlet yetersiz bir mali yardım yapmaktadır. Irak'ta 4 milyon civarında yetim çocuk bulunmaktadır. Parti ve gruplar erkeklere birden fazla kadın ile evlenmelerini tavsiye etmektedir. Böylece dul kadınların maddi anlamda yaşamalarına destek sağlanmaya çalışılmaktadır. 'Mutaa' evliliği yaygınlaşmıştır. (erkek ve kadın belirledikleri bir süre için evlenebilmektedir). Irak'ta 1958'de kabul edilmiş olan; boşanma ve miras konularında kadın ve erkeğe eşit haklar sağlayan medeni kanuni din adamlarının çabasıyla hasıraltı edilmiş duruma gelmiştir. Kadınların örtünmeden ve yalnız başına dışarı çıkmamaları , araba kullanmamaları için fetvalar yayınlamaktadır. Irak koşullarında yaşama şansı bulamayan genç kızlar ve dul kadınlar ise Suriye ve oradan da diğer Arap ülkelerine ya da AB ülkelerine kaçıp çok zor koşullarda yaşamaya çalışmışlardır. Savaş mağduru Irak'lı kadınların hayata tutunabilmeleri için yetkililerin veya kendilerinin buldukları çareler ise insan onuruna aykırıdır.

ABD müdahalesi süresince güvenlik konusunda yaşanan boşluk ve mültecileşme yüzünden binlerce genç kadın fuhuş amaçlı olarak ülke içindeki

başka bölgelere ya da komşu ülkelere kaçırılmıştır. Bugün Ortadoğu ülkelerinin pavyonlarında ve gece kulüplerinde çalışan kadınların çoğunluğu savaş yüzünden mağdur olan Irak'lı kadınlardır. Irak Kadın Özgürlük Örgütü'nün tahminlerine göre 2003 ile 2011 yılları arasında ülkede 4 bin genç kadın bu şekilde kaybolmuştur. Kendilerinden hiçbir haber alınamayan bu kadınların yaklaşık 5'te 1'inin kayboldukları zaman 18 yaşının altında oldukları belirtilmektedir. Aileler ve aşiretler de bu şekilde kaçırılan kadınları tam tarifiyle toplumsal hafızalarından silmektedirler. Öyle ki ülkede kadın örgütlerinin yaptığı araştırma sonucunda ortaya çıkarılan 4 bin kayıp genç kadın konusunda resmi makamlarla ulaşan şikayet sayısı 100'ü dahi bulmamaktadır.

Irak Eski İnsan Hakları Bakan Yardımcısı Aida Ussayaran, 8 Ekim 2006 tarihinde Observer gazetesine verdiği demeçte, tecavüzlerden milisleri sorumlu tutmakta ve 'Milisler arasında polis teşkilatından olanlar da var, aileler eli yüzü düzgün olan kızlarını okula bile göndermek istemiyorlar ya da peçesiz göndermiyorlar. Irak'lı kadınlar için bundan daha kötü bir dönem hatırlamıyorum' demektedir.

Suriye'deki sığınmacılarla ilgili olarak 29 Mayıs 2007 tarihli New York Times gazetesinde çıkan bir haber, işgal ve savaşın özellikle kadınları nasıl perişan ettiğini gözler önüne sermektedir. Yazıda Umm Hiba (Hiba'nın annesi) olarak geçen kadın, yaşlı babası ve genç kızıyla birlikte geçen baharda Suriye'ye kaçtıklarını ve bir çok Irak'lı sığınmacı gibi iş bulamadıklarını, şeker hastası babası için ilaç almaları gerektiğinden başkent Şam'daki gece kulüplerinden birinde Hiba'yı dansöz olarak çalıştırmak zorunda kaldıklarını anlatmakta ve yaşadıkları dramı şöyle ifade etmektedir : ' SAVAŞTA HER ŞEYİMİZİ KAYBETTİK, NAMUSUMUZU DA'

ABD Afganistan'a girdiğinde , o zamanki Başkan George W. Bush'un eşi Laura şu açıklamayı yapmıştır. : "Afgan kadınları artık kurtulmuştur!" Oysa Afgan kadınlarının statusü vahim bir şekilde kötüleşmiştir. Yeni Afgan Anayasasında "kadın ile erkeğin yasa önünde eşit hakları ve sorumlulukları olduğu" yazmaktadır. Amerika'lılar toplam 246 maddelik yeni Afgan Anayasasında cins eşitliğinin sağladığını öne sürmüşlerdir. Gerçekte, yeni Anayasanın anahtarı şundadır: Bir Anayasa maddesi hiçbir yasanın Şeriata aykırı olamayacağını söylemektedir. Afganistan Yüce Mahkemesinin Pakistan medreselerinde yetişmiş bir molla olan başkanı da bu maddeyi desteklemekte ve : "Erkeğin çalışma hakkı var, kadının da kocasına boyun eğme hakkı!" demektedir. Yeni aile yasasına kadın milletvekillerinden birkaçı müdahale etmişler ve kızlar için evlenme yaşını 9'dan 16'ya çıkarabilip ve bunu zafer saymışlardır.

Örtünmek herkes için zorunludur. Okula giden kızların oranı % 20'yi geçmemektedir.

Irak, Tunus, Mısır, Libya ve radikal islamın iktidara gelme ihtimalinin olduğu tüm ülkelerde kadınlara yönelik davranışlar hep kötüleşiyor, kötüleşecektir. Bu ülkelerde kadınların türban ve çarşaf giyinmeleri psikolojik baskılarla zorunlu kılınmakta, kadınların plajlara gitmesine izin verilmemekte , karma eğitimin ortadan kaldırılma ihtimali belirmektedir. Yaşamın tüm alanlarına kadın-erkek ayrımının yerleşmesi tehlikesine dikkat çekmek gereklidir. Demokrasi adına müdahale edilmek istenen başka ülkelerin kadınlarının da benzer hak kayıplarına uğrama ihtimalleri göz ardı edilmemelidir.

Suriye'li Mülteci Kadınlar :

Daha önceleri Irak'lılar için Suriye, savaştan kaçış noktası iken, Suriye de aynı acı sürece girmiş ve savaş nedeniyle Türkiye'ye, Lübnan'a, Ürdün'e göç vermeye başlamıştır. Suriye'li mülteci kadınlar, para karşılığı evlilik, fuhuşa itilme, işgücü istismarı gibi insan hakları ihlallerine maruz kalmaktadırlar. Mülteci kadınlar, cinsiyete dayalı şiddetle karşı karşıya bulunmaktadır.

Türkiye'de 2.eş olarak alınan Suriye'li kadınların evlilik bedelinin 1000.TL olduğu söylenmektedir. Korunmasız kadın sığınmacıların, insan tacirleri tarafından cinsel köle haline getirildiği ve fuhuş sektöründe kullanılan Suriye'lilerin yaşının 12'ye düştüğü iddia edilmektedir. Ayrıca mülteci kadınlar ucuz işgücü olarak da kullanılmaktadır. Piyasada 100.TL'ye yaptırılan temizlik işleri, muhtaç kadınlara 10-15.TL'ye yaptırılmaktadır.

Sünnet İçin Fetva :

Irak'lı kadınlar için acı süreç sona ermemiştir. Birleşmiş Milletler'in açıklamasına göre IŞİD, Musul ve çevresindeki kadınlar için sünnet fetvası vermiştir. Dört milyon kadın sünnet olma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Çalışmamızda verdiğimiz acı örnekler, demokrasi getireceğiz diyerek Ortadoğu ve Kuzey Afrika coğrafyasını yeniden şekillendirmeye çalışan ülkelerin, coğrafyadaki kadın haklarının vahim bir şekilde gerilemesine yol açtığını göstermektedir.

S o n u ç :

Irak, Afgan ve Suriye kadınları için verilen örnekler , egemen ülkelerin demokrasi getireceğiz diye girdikleri ülkelerde yol açtıkları insanlık dramları açısından tarihi bir ironi oluşturmaktadır. En doğrusu ülkelerin dış müdahale olmaksızın, demokrasi savaşlarını kendi kendilerine vermeleridir. Küreselleşmenin en çarpıcı tanımlarından olan '*kahvaltı etmek veya kahvaltı olmak*' cümlesine göre , Doğunun kadınları küresel menfaat savaşlarında ne yazık ki iştah açıcı coğrafyanın '*kahvaltılık malzemesi*' olmuşlardır .

K a y n a k l a r :

- 1 - İskenderiye Deklarasyonu (Bibliotheca Alexandria) - Arap Dünyasınd Reform Konuları 12-14. Mart.2004
- 2- Sea Island Belgesi- G 8 Reform Destek Planı- 09.06.2004
- 3- Gül Atmaca- Muhabir- BOP ve Kadınlar Makalesi
- 4- Hüsnü Mahalli – Söyleşi- ODTÜ MD Dergisi- Sayı:213
- 5- Prof. Turkkaya Ataöv- Türksolu Dergisi Sayı : 264
- 6- [http://www.mazlumder.org/webimage/MAZLUMDER%20KAMP%20DI%20C5%9EINDA%20YA%20C5%9EAYAN%20KADIN%20SI%20C4%9EINMACILAR%20RAPORU\(22\).pdf](http://www.mazlumder.org/webimage/MAZLUMDER%20KAMP%20DI%20C5%9EINDA%20YA%20C5%9EAYAN%20KADIN%20SI%20C4%9EINMACILAR%20RAPORU(22).pdf)
- 7- http://www.bbc.co.uk/turkce/multimedya/2013/05/130529_dg_suriyelikadinlar.shtml
- 8- <http://www.haberler.com/economist-turkiye-de-suriyeli-kadin-ve-cocuklar-6148618-haberi/>